

Omvärldsbevakning

-Maj 2021

Småland-Blekinge-Hallands Brysselkontors omvärldsbevakning bygger på att vi gör ett urval av frågor som har internationell relevans utifrån våra läns situationer. Följaktligen gör vi bedömningen att EU:s eller andra europeiska regioners aktiviteter föranleder Småland-Blekinge-Halland att se närmare på sitt engagemang – på den europeiska arenan såväl som på hemmaplan. Aktiviteterna kan till exempel gälla EU-finansiering, direktiv eller samarbeten. Omvärldsbevakningen är indelad i två kategorier:

- **Strategiska ärenden:** Breda utmaningar av strategisk vikt. Här presenteras ett urval av områden och frågor som bedöms föranleda aktivitet hos medlemmarna på kort till medellång sikt. En överblick av varje strategiskt område, följs av ett antal aktuella frågor som Brysselkontoret bedömer som betydelsefulla. Här beskrivs även pågående aktiviteter och hur Småland-Blekinge-Halland kan agera framöver.
- **Övriga ärenden:** Frågor som syftar till att ge våra ägare större möjlighet att förbereda sig för framtiden. Detta utifrån vad som sker på EU-arenan kan påverka Småland-Blekinge-Halland inom en snar framtid och kan leda till uppdrag för organisationen.

Omvärldsbevakningen syftar även till att bidra som ett kunskapsunderlag till medlemmarnas årliga arbete med att kartlägga och prioritera sina gemensamma behov i länspecifika. I dessa beskrivs länens respektive aktiviteter på hemmaplan och på vilket sätt man önskar engagera sig internationellt för att lösa målen hemma.

Specifikt för denna uppdatering

Medan de senaste omvärldsbevakningarna har präglats av förberedelser för framtida förutsättningar, går vi nu in i en fas där genomförande är ledord. På det stora hela känner vi till förutsättningarna:

- Strukturfondernas andel av det regionala utvecklingskapitalet minskar och konkurrensutsatta sektorsprogram blir därför viktigare
- Sektorsprogrammen har alla stort fokus på innovation och gröna samt digitala målsättningar vägleder oavsett tematiskt område
- Vikten av samarbete mellan aktörer på hemmaplan är ofta en förutsättning för att kunna ta del av internationella samarbeten – smarta specialiseringsstrategier är en betydelsefull metod för detta samarbete
- Nödvändigheten av internationella samarbeten ökar när sektorsprogrammen fokuserar alltmer på skala upp regionala styrkor och koppla dem till europeiska samarbeten som kompletterar den egna regionens styrkor
- Regioners engagemang på den europeiska arenan (lagförslag, strategier, EU-program och samarbeten) ligger till grund för EU-finansiering

Som en följd av detta har SBHSS under våren förnyat sin hemsida så att det internationella samarbetet står i centrum. Hemsidan har alltså förberetts för att utgöra en plattform för våra ägare att nå europeiska partner som kan komplettera våra egna styrkor. Självklart kvarstår informationen om vad som är nytt på EU- arenan!

Eftersom EU-finansiering är en grundpelare i de områden vi valt ut och innovation står i centrum för de flesta tematiska programmen, har det strategiska ärendet *ökat deltagande i EU-finansierade program* bytts ut mot *innovation*. Övriga ärenden har kompletterats med *klimatanpassning* och *digitalisering*. Med EU-kommissionens övergripande fokus och strategier på dessa områden, förväntas vi framöver beröras på allt fler sätt.

Nästa omvärldsbevakning kommer våren 2022.

Nya förutsättningar för internationellt samarbete 2021–2027

Den nya programperioden innehåller flera möjligheter till interregional samverkan för regional tillväxt och utveckling. Att synliggöra och marknadsföra regionens kompetenser blir allt viktigare för den regionala nivån förmåga att kunna ta del av europeiskt kapital för investeringar som planeras i regionen.

Framgångsrikt regionalt arbete på EU-arenan med nya förutsättningar påverkas av SBHSS ägares kapacitet att aktivera smart specialisering för att uppfylla EU-kommissionens strukturfondskriterium om åtgärder för internationellt samarbete, eller att på andra sätt arbeta med regionens tillväxt och innovationsmiljöer genom att koppla egna kompetenser med europeiska partners.

Den nya programperioden handlar i hög grad om att öppna dörrar till europeisk samverkan för aktörer i regionens innovationssystem och att fokusera på de möjligheter som länkar bäst till våra medlemmars prioriteringar och styrkor. Föregångare inom samarbeten visar att de har kapacitet för att nå önskad effekt av EU-medel. Det kan handla om att SBHSS medlemmar är *bland de första europeiska regionerna* som etablerar de nya digitala hubbarna, som blir föregångsregion i Missions eller som tar del av Gröna givens finansiering till regioner.

Det nya EU betonar vikten av att kunna hantera navigationen mellan nationell och europeisk nivå, både vad gäller policy och att koppla kompetenser till andras i europeiska program (uppkoppling). Genom uppkoppling är avsikten att ge större möjligheter för fler att ta del av konkurrensutsatt finansiering.

EU-kommissionens arbetsprogram för 2021

Varje år lägger EU-kommissionen fram ett arbetsprogram innehållande förslag på prioriteringar för nästkommande år. Agendan kommer även 2021 vara starkt påverkad av att hantera och dra lärdom av Corona-krisen. Högt upp på agendan för 2021 står annars den gröna och digitala omställningen. Åtgärderna för 2021 bygger därmed vidare på [arbetsprogrammet för 2020](#) och dess vision om ett rättvisare, hälsosammare, grönare och ett mer digitalt samhälle. EU-kommissionen ämnar också bidra till en långsiktig motståndskraft som inför framtiden säkrar lösningar inom politiska utmaningar och områden. I resilienstanken ingår bland annat ambitioner om minskat globalt beroende.

För Småland-Blekinge-Hallands del finns det särskilt intressanta initiativ inom EU:s tillväxtstrategi den [Gröna given](#). Bland annat kommer EU-kommissionen lägga fram förslag för åtgärder som till exempel påverkar [skogsbruket](#) och framtida [livsmedelsförsörjning](#).

Kommissionen har också tagit initiativ för att stärka klimatlagstiftningen för att nå målet om utsläppsminskning på minst 55% till 2030. Initiativet omfattar allt från politiska områden, förnybara energikällor, markanvändning till energibesiktning och handel med utsläppsrätter. Detta mål tillsammans med målet om klimatneutralitet till 2050 genomsyrar EU-kommissionens policy-arbete framöver och berör många av SBHSS bevakningsområden.

Framtidsvisioner

EU:s försenade långtidsbudget medför att starten för flera EU-program blir försenad en bit in på 2021. Utbetalningar av strukturfondsmedel är vidare beroende av att EU-kommissionen godkänner våra regioners smarta specialiseringsstrategier. Utan justering, finns det sammantaget en risk för ett glapp i svenska regioners tillgång till utvecklingskapital. Vad gäller EU-medel som Sverige själva kan fördela, gynnas våra ägare av samarbete sinsemellan. Gemensamma positioner utifrån våra regioners styrkor och behov tidigt i beslutsprocessen är en förutsättning för att väga upp mot andra svenska regioners påverkansarbete.

Innehållsförteckning

1. Strategiska ärenden	5
1.1 Innovation.....	5
1.2 Kompetensförsörjning	7
1.2.1 Aktuellt	8
1.3 Transport	9
1.3.1 Aktuellt	10
1.4 Hälsa.....	11
1.4.1 Aktuellt	12
1.5 Cirkulär bioekonomi	13
.....	13
1.5.1 Aktuellt	14
2. Övriga ärenden.....	15
2.1 Klimatanpassning	15
2.2 Coronas effekter på EU:s arbete.....	15
2.3 Digitalisering	15

1. Strategiska ärenden

1.1 Innovation

EU är en av världens största innovationsfinansiärer. Den nya programperioden 2021 – 2027 innehåller nya och uppdaterade sektorsprogram där forskning och innovation står i centrum. Horisont Europa, EU:s ramprogram för forskning och innovation, tar vid där det tidigare ramprogrammet slutade, samtidigt som det innehåller nya programdelar och samverkansmodeller som syftar till att främja nya former av innovationssamarbeten som leder till ökad lokal, regional, nationell och europeisk konkurrenskraft.

Lika mycket som Horisont Europa är ett forsknings- och innovationsprogram, är det även ett politiskt verktyg för att uppnå målsättningar om minskad klimatpåverkan och en konkurrenskraftig arbetsmarknad. Det nya ramprogrammet betonar vidare medborgarperspektivet i allt högre utsträckning än tidigare förlagor och utmaningsdriven innovation (för att möta samhällsutmaningar) är en central del i programmet. Övergripande europeiska strategier som den Gröna given, EU:s digitala agenda och EU:s industristrategi bidrar med politiska förankrade målsättningar som styr prioriteringar och investeringar med finansiering från Horisont Europa.

Utvecklingen av programmet innebär att Horisont Europa idag riktar sig till alla typer av organisationer inom näringsliv, offentlig sektor, lärosäten, forskningsinstitut, industri och civilsamhälle. Den regionala och lokala nivån har tillskrivits en alltmer betydelsefull roll i genomförandet av EU:s forskning och innovationspolitik med utökad finansiering till regionala innovationsaktiviteter. Kommissionen har till programperiod 2021 – 2027 bland annat skapat ett finansieringslandskap som möjliggör synergier mellan sammanhållningspolitikens strukturfonder och de europeiska sektorsprogrammen. Det innebär att EU-kommissionen uppmanar regioner att investera strukturfonder, i synnerhet europeiska regionala utvecklingsfonden, inom områden där regionen har störst chans att delta i europeiska innovationssamarbeten och bidra till europeisk konkurrenskraft och samhällsnytta. Med andra ord har europeisk klusterpolitik integrerats med sammanhållningspolitiken och den europeiska regionalpolitiken har integrerats med EU:s innovationspolitik.

Det främsta regionala redskapet för att lyckas med att sammankoppla regionala innovationsmiljöer till europeiska värdekedjor är smart specialisering. Smart specialisering innebär i enkla termer att regioner förutsätts navigera i det europeiska innovationslandskapet efter de områden som valts ut som prioriteringar i regionala strategier. Med andra ord utgör smart specialisering en hävstång för deltagande i EU:s sektorsprogram och interregionala innovationssamarbeten inom europeiska regionala utvecklingsfonden.

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

1.1.1 Aktuellt

Att Sverige är det ledande innovationslandet i EU återspeglas generellt sett inte i svenska regioners uppdragsbeskrivning till Bryssel. När den regionala nivån ges en alltmer betydelsefull roll i EU:s innovationspolitik är det av stor vikt att svenska regioner deltar i samma utsträckning som andra europeiska regionala aktörer i innovationssamarbeten, EU:s ramprogram för forskning och innovation (Horisont Europa) eller andra programdelar som riktar sig till regioner i andra konkurrensutsatta program.

Identifiera skärningspunkter mellan det svenska och europeiska innovationslandskapet

Brysselkontoret har kanaler för att påverka policy (utformning av program och utlysningar) och länka samman regionen och dess aktörer till europeiska innovationssamarbeten. Den stora utmaningen verkar vara att synka svenska regioners innovationslandskap med den europeiska arenans policy och projektsamarbeten (ej specifik utmaning för SBHSS). Vissa pekar på att det i Sverige finns en tradition av att innovation är en centrerad nationell koordineringsfråga och att det ökade regionala fokuset i EU:s program därför utgör en nationell/regional strukturell utmaning. Aktuella frågor blir således:

- Vilka SBHSS-gemensamma och regionspecifika målsättningar vi kan formulera och uppnå?
- Hur ska Brysselkontoret användas för det regionala Bryssellandskapet med stärkt regionalt innovationsfokus som vuxit fram under 2014 – 2020 och nu appliceras?
- Hur säkerställer vi att Småland-Blekinge-Hallands styrkor är med i den europeisk framkanten för interregionala innovationssamarbeten?

Brysselbaserade nätverksarbetet

För att säkerställa att Småland-Blekinge-Halland har de bästa europeiska förutsättningarna att koppla upp sig mot europeiska värdekedjor, bedömer Brysselkontoret att det är viktigt att behålla sina ledarpositioner i det främsta regionala innovationsnätverket ERRIN. Småland-Blekinge-Halland är det enda svenska Brysselkontor som har ledarpositioner i ERRIN, men flera svenska regioner visar intresse att följa efter och arbeta utifrån uppdrag som handlar om att marknadsföra och positionera regionen och dess aktörer till europeiska samarbeten. Vissa av SBHSS ägare har tagit steg mot att använda Brysselkontoret i linje med detta arbetssätt, vilket kommer återspeglas på Brysselkontorets nya hemsida.

Matchmaking

Mot denna bakgrund arbetar Brysselkontoret med att arrangera europeisk-regionala matchmaking-forum för program som Horisont Europa, ibland med deltagande från våra medlemmar. Vår bedömning är att det kommer bli minst lika viktigt för svenska regioner i framtiden som det är för andra starka europeiska innovationsländer regioner att delta i policypåverkan och deltagande i EU:s sektorsprogram. Brysselkontoret avser att fortsätta, och eventuellt växla upp arbetet, med matchmaking förutsatt intresse från våra medlemmar.

Viktiga frågor:

- Vårt deltagande i samarbeten och matchmaking-event där grunden till EU:s konkurrensutsatta innovationsfinansiering läggs

1.2 Kompetensförsörjning

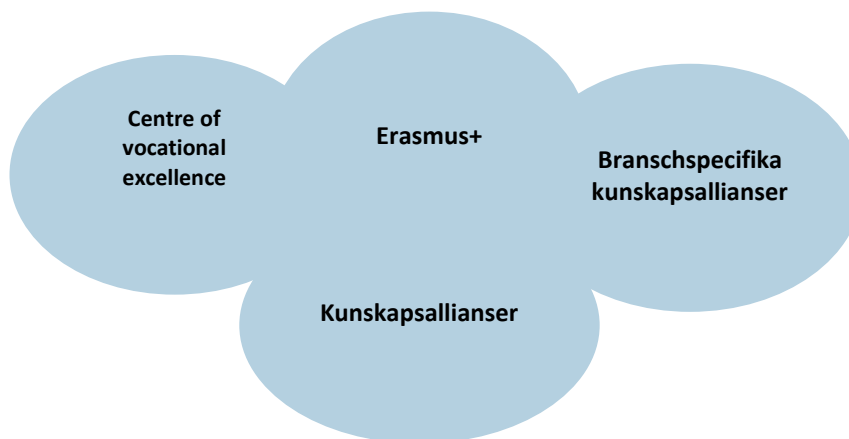
Europeiska demografiska prognoser visar minskad tillgång till arbetskraft i många av EU:s medlemsländer och regioner. Det innebär utmaningar för att säkerställa nödvändig kompetensförsörjning i tider då kraven på kompetens förändras i takt med industriell modernisering. EU-kommissionen stöder därför europeiska samarbeten som avser att hitta gemensamma lösningar för branscher med stort kompetensbehov.

Europeiska socialfonden (ESF) spelar en fortsatt viktig roll för regioners arbete med arbetsmarknadsåtgärder och kompetensförsörjning. Till ESF har nu EU:s Coronarelaterade program Next Generation EU (NGEU) lagts, men även EU:s sektorsprogram svarar mot det växande kompetensbehovet. Erasmus+, EU:s program för livslångt lärande, är generellt sett underutnyttjat i en svensk kontext för kompetensinsatser på den regionala nivån. Programmet har fått en betydligt större budget i nuvarande programperiod och därmed finns det stora möjligheter att öka deltagande.

Särskilt intressant för den regionala nivån är att flera delprogram i Erasmus+ numera hänvisar till möjligheten att stödja regionala innovationsmiljöer och/eller branschspecifika kompetensinsatser. Detta bygger på logiken att tillväxt inom ett område (sektor) kommer generera ett växande behov av rätt kompetenser till den specifika sektorn. Kompetensprojekt kan till exempel fokusera på yrkesutbildning, matchning från skola till arbetsliv, validering, specifika branschkompetenser och universitetssamarbeten. Med regionernas smarta specialiseringsstrategier på plats, kan EU:s fonder stärka kompetensbasens för regionernas prioriteringar.

Vid sidan av Erasmus förväntas fler sektorsprogram bemöta kompetensbehov utifrån aktörers spetskunskande inom specifika områden. Det gäller bland annat det nya sektorsprogrammet Digitala Europa. Härutöver kan EU4Health erbjuda utbildnings- och utbytesprogram för hälso- och sjukvårdspersonal.

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

1.2.1 Aktuellt

Medan Erasmus+ fokuserar på strategiska partnerskap mellan europeiska organisationer och innehåller flera delprogram för erfarenhetsutbyten och europeiska samarbeten, utgör nedan partnerskapsmodeller exempel på programdelar som kan vara av intresse för Småland-Blekinge-Hallands medlemmar. Med tanke på Erasmus+ bredd och flexibilitet kan det vara vägvinnande att addera programdelar på en projektidé snarare än att komma på en projektidé utefter programdel. För detta ändamål är Småland-Blekinge-Hallands Brysselkontor beredda att skapa matchmaking-tillfällen för våra medlemmars idéer på den internationella arenan.

Branschspecifika kunskapsallianser

Branschspecifika Kunskapsallianser syftar till att tillgodose kompetensbehov och anpassa yrkesutbildning till arbetsmarknadens behov. Projekt ska främja kvalitet, innovation och internationalisering samt modernisera den europeiska yrkesutbildningen. Genom allianserna kan organisationer bland annat driva projekt för att kartlägga kompetensbehovet inom en viss sektor och/eller ta fram och genomföra sektorspecifika kursplaner. Projekt riktar sig till branscher med kompetensbrist och därför är det främst inom följande sektorer: teknik & tillverkning, handel, it/digitalisering, miljöteknik, kulturella och kreativa näringar, hälsosjukvård och turism.

Kunskapsallianser

Kunskapsallianser syftar till att öka samarbetet mellan universitet, högskolor och företag i olika europeiska länder och stärka innovationskapaciteten för den högre utbildningen. Utöver erfarenhetsutbytet mellan europeiska lärosäten/företag avser kunskapsallianserna att utveckla entreprenörskap bland personal och utveckla innovativa metoder i undervisningen.

Centre of vocational excellence

Centres of vocational excellens ska främja partnerskap mellan yrkesutbildningar och relevanta intressenter i regionala innovationssystem. Målet är bland annat att erbjuda yrkesprogram och kompetensinsatser som fokuserar på att möta aktuella och framtida kompetensbehov inom utvalda sektorer. Projekten inom de transnationella kompetenscentra tillämpas från ett "bottom-up" perspektiv, vilket innebär att kommuner och regioner (regionala aktörer) ska utgå från regionala kompetensbehov (till exempel en viss bransch). Därmed ska projekten ska vara förankrade i regionala strategier för regional utveckling, innovation och/eller regionens smarta specialiseringsstrategi.

Viktiga frågor:

- Vårt deltagande i samarbeten och matchmaking-event där grunden till EU:s sektorsprogram läggs

1.3 Transport

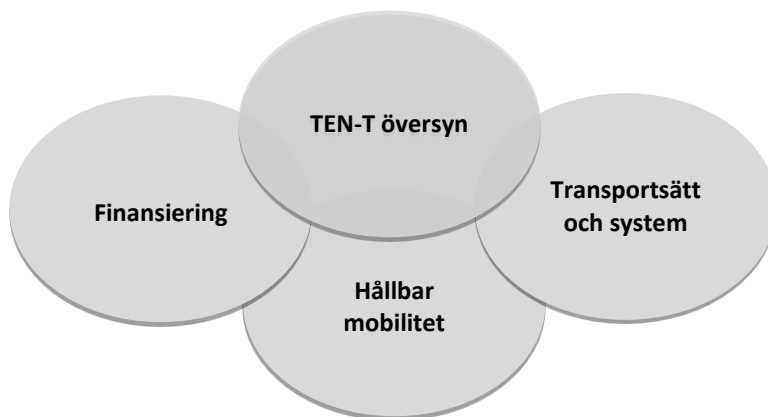
EU:s transportpolitik ska bidra till ett sammankopplat och hållbart Europa. Detta ska genomföras via Transeuropeiska transportnätverket (TEN-T), Strategin för hållbar och smart mobilitet, samt finansiering via framför allt Connecting Europe Facility (CEF) och programmet för forskning och innovation, Horisont Europa.

Ett väl sammankopplat Europa är grunden för den fria rörligheten av varor och personer. Transeuropeiska transportnätverket (TEN-T) är EU:s plan för att sammanlänka transportkorridorer i Europa. Prioriterade sträckor inom TEN-T har ökade förutsättningar till finansiering och investeringar via Connecting Europe Facility (CEF), men innebär även ett åtagande för medlemsstaten att dessa sträckor lever upp till särskilda standardkrav. Just nu pågår översyn av TEN-T och flera regioner arbetar för att säkerställa att specifika sträckningar inkluderas i nätverket och korridorerna, men också för horisontella prioriteringar såsom styrning, klimat, digitalisering, innovation, sjöfart och urbana noder.

Klimatvänlig transport är sedan länge en central fråga inom EU:s transportpolitik. Detta har ytterligare förstärkts genom EU:s Gröna giv som är ledande för EU-kommissionens arbete. Målet är att EU ska vara klimatneutralt år 2050. För att kunna uppnå klimatneutralitet behöver utsläppen från transporterna reduceras med 90%. En av de grundläggande delarna är alternativa bränslen och transportsätt, men också att nyttja möjligheterna som digitalisering innebär. I slutet av 2020 lade EU-kommissionen fram en omfattande strategi för hållbar och smart mobilitet, vilken utgör grunden för EU:s transportpolitik. Tidigare under 2020 har man även presenterat en vätgasstrategi och en strategi för energiintegrering, vilket kan innebära stöd för satsningar och lagstiftning.

Biodrivmedel är ett av de alternativa bränslen som det satsats stort på i Sverige. Dock är detta en fråga som fortsätter att skapa diskussion inom EU, och där det finns starka intressen från olika håll. Meningskiljaktigheterna rör ofta biodrivmedlens hållbarhet, i synnerhet vad gäller grödobaserade alternativ, men även hur koldioxidutsläpp ska beräknas. Diskussionen och lagstiftningen är inte koncentrerad till ett område, vilket därmed kräver en bred bevakning av områden såsom utsläppshandel, energi, statsstöd, förnybar energi och biologisk mångfald. För att stötta utvecklingen av fossilfria transporter avser EU i programperioden 2021–2027 tillhandahålla medel via CEF, men även Horisont Europa och EU:s innovationsfond.

Den digitala omställningen ses som en möjliggörare för nya transportsätt, system och en fossilfri sektor. Inom detta område förekommer även innovationssamarbeten mellan regioner, inte minst utifrån smarta specialiseringsstrategier. Medel finns att tillgå via program såsom Horisont Europa, Digitala Europa och CEF.

1.3.1 Aktuellt

Transport och inte minst TEN-T, är en fråga där ägarna till viss del har olika intressen, vilket påverkar Brysselkontorets arbetssätt. Flera frågor såsom fossilfria transporter, nya transportlösningar och effektivare transportsystem är dock av generellt intresse för alla.

Översyn TEN-T

EU-kommissionen utvärderar just nu nuvarande TEN-T-förordning och kommer som en del av denna undersöka om det finns anledning till uppdatering av vad som ska ingå i övergripande- och stornätverket, samt stornätskorridorernas sträckningar. Utvärderingen ska vara genomförd senast 2023, men på uppmaning av medlemsstaterna har EU-kommissionen tidigare lagt arbetet. Både öppna samråd och riktade samråd med medlemsstater och utvalda intressenter har genomförts. Resultaten från utvärderingen väntas presenteras juni/juli 2021 och själva förslaget till ny förordning väntas hösten 2021. Utifrån tidigare TEN-T-uppdatering är det troligt att vi har tuffa och långa förhandlingar framför oss. För att få igenom ändringar av TEN-T krävs först och främst uppbackning från nationell nivå, men även från EU-kommissionen och Europaparlamentet. I påverkansarbetet kan samordnade gränsöverskridande insatser ge en starkare röst i argumentationen och tydligare visa på ett europeiskt mervärde av investeringar i våra regioner.

Finansiering

EU:s CEF-program är ett viktigt instrument för att finansiera färdigställandet av TEN-T, men även för att främja hållbara och smarta transportsystem. Programmets gröna ambition är tydligt med 60% öronmärkt till satsningar med positiva effekter för klimatet (infrastruktur, alternativa bränslen, tåg etc.). CEF är dock inte den enda finansieringskällan för transportrelaterade projekt. Program såsom Horisont Europa och Digitala Europa bör kunna medföra möjligheter. Även fonden för återhämtning (RFF) ska kunna nyttjas till transportrelaterade insatser, vilket flera medlemsstater angett att de kommer göra. För aktörer i Småland-Blekinge-Halland kan det vara av intresse att i ett tidigt skede analysera och förbereda sig för möjligheter som öppnas upp inom olika program från 2021, inklusive Sveriges nyttjande av RFF:en.

Fossilfria transporter

I och med den Gröna given har fossilfria transporter hamnat ännu högre på den europeiska agendan. Det finns många intressanta åtgärder i EU:s strategi för hållbar och smart mobilitet som kan vara värt att titta närmre på, både lagstiftande och icke-lagstiftande. För att nå EU:s klimatmål ses nu en rad lagstiftningsakter över kopplat till energi och klimat (*fit form 55*), inklusive direktiv för infrastruktur för alternativa bränslen, förnybartdirektivet (REDII) och CO₂-normer för lätta fordon, men även EU:s taxonomi påverkar. Det finns en risk i dessa regelverk att beräkningsmetoderna för koldioxidutsläpp missgynnar alternativa drivmedel vi använder, det finns en generell negativ syn på bioenergi från grödor och skog och biogas särskiljs inte alltid från fossila gaser. Detta får till exempel konsekvenser som att tillverka gasfordon inte är hållbart, vilket påverkar biogasmarkanden som helhet.

Nya transportlösningar och effektivare transportsystem

Inom EU finns det ett stort behov att utveckla nya transportsätt och lösningar, samt att utveckla ett effektivare transportsystem. EU vill till exempel främja utvecklingen av multimodala transportsystem där man även integrerar nya transportsätt såsom drönare och automatiserade fordon. Digitalisering ses som grundläggande för detta.

Viktiga frågor:

- Policy med koppling till biobaserade energislag: Fit for 55 och EU:s taxonomi
- Finansiering via EU:s återhämtningsfond
- Följa den successiva utformningen av TEN-T:s fokus, egenskaper och åtgärder kopplat till t.ex. MoS, alternativa bränslen, innovation och digitalisering

1.4 Hälsa

På hälsoområdet har EU:s medlemsstater beslutskompetens och EU-kommissionens roll är huvudsakligen att stödja medlemsstaterna i arbetet samt att främja såväl forskning som innovation. Demografiska, tekniska och kostnadsrelaterade utmaningar ställer krav på att hälso- och sjukvårdssystem runtom i Europa reformeras och moderniseras. Därför uppmantrar EU-kommissionen till samordning och samverkan, med eller utan EU-finansiering, samt att i högre grad överföra och dela erfarenheter. Europa har ett starkt näringsliv inom Life Science och Med Tech. Man ser att den globala konkurrenskraften för dessa branscher kan stärkas ytterligare genom harmonisering av regelverk, inte minst vad gäller digitalisering och eHälsa.

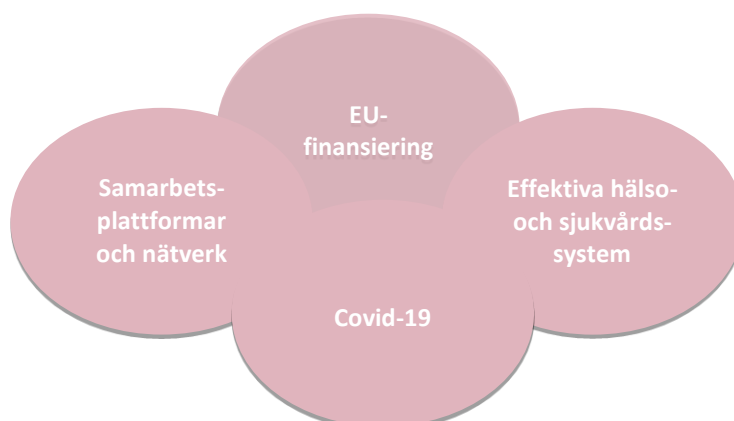
Covid-19 har i hög grad påverkat EU-kommissionens arbete inom hälsoområdet. Dels har kommissionen adresserat behovet av samordnade rekommendationer och insatser under pandemin, men de verkar även för utökat EU-samarbete inom hälsoområdet framöver. Corona har även tydliggjort behovet av ökade finansiella satsningar på hälsoområdet.

Utveckling, både gällande effektiva hälso- och sjukvårdssystem och näringslivsfrämjande, sker i ökande grad inom europeiska samverkansplattformar, där aktörer från regioner, akademi, näringsliv och hälsoorganisationer gemensamt driver utvecklingen, bygger strategiska allianser för kompetensutbyte och även påverkar beslut och utlysningar. Regioner arbetar även med hälsoinnovation och näringslivsfrämjande inom ramarna för regionernas styrkeprioriteringar, smart specialisering. Det är således inte tal om enskilda projekt, utan bredare sammanslutningar där man kontinuerligt samarbetar kring utmaningar och möjligheter. Digitalisering och utveckling inom e-hälsa ses både som en del av lösningen på utmaningar inom hälso- och sjukvårdssystemet och som en tillväxtbransch.

Finansiering till projekt inom hälsoområdet finns inom flera EU-program. Som ett svar på Covid-19 har EU:s hälsoprogram fått en kraftigt ökad budget och omfattning. Hälsa utgör även en egen del av EU:s kommande program för forskning och innovation, Horisont Europa. Det nya programmet, Digitala Europa, kommer även det innehålla möjligheter kopplat till eHälsa. Delar av EU:s återhämtningspaket riktas till hälsa- och sjukvård, men det återstår att se hur Sverige väljer att allokera medlen.

Småland-Blekinge-Hallands aktörer har ökat sitt europeiska engagemang inom området hälsa. Bland annat etablerades det i januari 2020, en gemensam hälsoplattform med en tydlig rollfördelning, årsplan och mål. Syftet är att kunna arbeta mer effektivt och långsiktigt. Den är även ett verktyg för att genomföra tidigare uppdrag om nära vård. Via plattformen organiseras gemensamma erfarenhetsutbyten och den fungerar som gemensam ingång till Brysselbaserade nätverk och kontakter.

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar under 2021–22, bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

1.4.1 Aktuellt

Covid-19

När Covid-19 krisen bröt ut våren 2020 ställdes stora förväntningar på EU:s roll, samtidigt som områden såsom hälsa är en nationell kompetens. EU-stöttar därför medlemsstaterna via samordning och medel. Upphandling av vaccin, riktlinjer reserestriktioner och utlysningar av forskningsmedel är några exempel. Vi kan nu se hur Covid-19 påverkats EU:s hälsopolitik på sikt. Det talas alltmer om behovet av ökade befogenheter på EU-nivå inom hälsoområdet och första stegen till en europeisk hälsounion, där man vill stärka beredskapen vid gränsöverskridande hälsohot, har tagits. Covid-19 har även lett till att budgeten för EU:s hälsoprogram EU4Health har ökat markant. För SBHSS medlemmar är det därför relevant att följa utvecklingen av hälsounionen, men också de möjligheter som ökade medel innebär.

Effektiva hälso- och sjukvårdssystem

Inom såväl europeiska som nationella nätverk pågår diskussioner, kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyten kring hur vi kan stärka och effektivisera hälso- och sjukvårdssystem. Utgångspunkten är som regel ett personcentrerat förhållningssätt samt en integrerad och samordnad vård. Småland-Blekinge-Hallands intresse kopplat till nära vård ligger väl i linje med dessa diskussioner. För att nyttja utvecklingsmöjligheter på den europeiska arenan är det därför relevant att i högre grad delta i forum där frågor lyfts, för att skapa strategiska kontakter, inhämta och sprida goda exempel och kompetens. SBHSS-plattformen är en bra utgångspunkt för detta arbete, vilket vårens workshop-serie tillsammans med Emilia-Romagna visat exempel på.

Digitalisering är en viktig del av effektiviseringen av hälso- och sjukvårdssystemen. Just nu pågår arbete för att bygga upp ett europeiskt hälsodataområde, där man möjliggör delande av hälsodata samtidigt som individens integritet skyddas. Utformandet är relevant för såväl hälso- och sjukvård som hälsoinnovatörer att vara med och påverka.

Europeiska samarbetsplattformar

I ett europeiskt sammanhang blir samarbetsplattformar allt viktigare som ingång till utbyte, samlärande, långsiktiga samarbeten med andra regioner och ökade möjligheter till EU-medel. För att kunna tillgodogöra sig nyttan och resultat krävs ett aktivt deltagande från experter från hemmaplan. Smart specialisering spelar en roll för samverkan inom hälsoinnovation. Inom Horisont Europa kommer partnerskapet "Health and Care Systems Transformation" etableras, vilket tydligt omfattar hälso- och sjukvårdsansvariga samt bygger på tidigare partnerskap som European Partnership for Active and Healthy Ageing (EIP-AHA) och programmet för Active and Assisted Living (AAL).

EU-finansiering inom hälsa 2021–2027

2021–2027 kommer det finnas flera möjligheter till finansiering kopplat till hälsa. En av nyheterna är EU:s hälsoprogram EU4Health, som fått en fyrdubblad budget. EU4Health ska både ta sig an de direkta behoven som uppstått i samband med Covid-19 och mer långsiktiga utmaningar för att stärka hälso- och sjukvårdssystemen. Även inom forsknings- och innovationsprogrammet Horisont Europa ses stora satsningar på hälsa. Det nya programmet Digitala Europa kan innebära nya möjligheter till finansiering kopplat till digitalisering och eHälsa, alltifrån offentlig sektors omställning till utveckling av artificiell intelligens. Erasmus+ kan öppna upp för ökade medel knutna till insatser för kompetensförsörjning. Delar av EU:s återhämtningspaket riktas till hälsa och sjukvård, men det återstår att se vad detta innebär i praktiken.

Viktiga frågor

- Finansieringsmöjligheter 2021–2027
- Utveckling av nya och befintliga samarbetsplattformar

1.5 Cirkulär bioekonomi

EU:s arbete för att möta miljö- och klimatrelaterade utmaningar sträcker sig över flera policyområden. Detta är tydligt i den Gröna given som är en av de högst prioriterade satsningarna för von der Leyens EU-kommission. Den Gröna given ses som en tillväxtstrategi och sätter ramarna för EU:s åtgärder kopplat till klimatutmaningen de kommande åren. För första gången finns en europeisk klimatlag med bindande mål om klimatneutralitet 2050 och minskning med 55% till 2030. I princip all europeisk policy med påverkan för den cirkulära bioekonomins utvecklingsmöjligheter ryms inom ramarna för EU:s Gröna giv – från strategier och lagstiftning till finansiering och innovation.

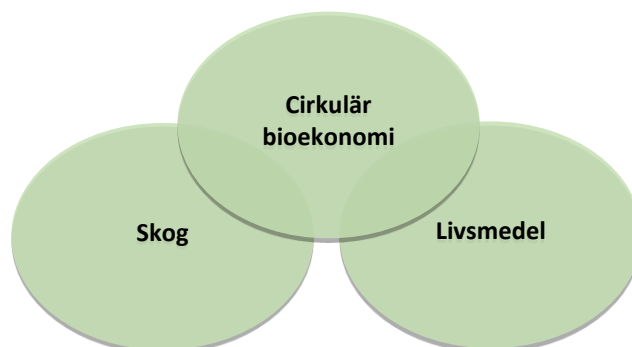
Begreppet cirkulär bioekonomi används framför allt inom EU:s forskning- och innovationspolicy, men europeiska regioner har omfamnat det både som utgångspunkt för samarbeten och nätverk kopplat till livsmedel, skog och trä och blå ekonomi. Majoriteten av Europas regioner har nämligen bioekonomi som styrkeområde i sina smarta specialiseringsstrategier. Då det blivit allt tydligare att bioekonomin måste grunda sig i ett cirkulärt förhållningsätt, talar man allt oftare om cirkulär bioekonomi.

Europeiska arenan erbjuder flera möjligheter att stödja och utveckla den skogliga bioekonomin. Dels via europeisk forsknings- och innovationssamverkan och satsningar på utbildning och kompetens, dels via påverkansarbete kopplat till lagstiftning och strategier. I hög grad påverkas förutsättningarna för den skogliga bioekonomin av beslut fattade på EU-nivå kopplat till klimat, miljö och energi. De senaste åren har ett antal förslag med betydelse för skoglig bioekonomi förhandlats på EU-nivå, där det varit tydligt att geografiska förutsättningar och synen på skog skiljer sig markant mellan europeiska områden. Nordiska regioner skiljer sig från länderna på kontinenten och det är således relevant att öka kunskapen om våra svenska förutsättningar och marknadsföra hur skogen och dess råvaror kan nyttjas på ett hållbart sätt för att bidra till minskad klimatpåverkan.

Livsmedelsnäringen är en annan huvudpelare inom bioekonomin som också är tydligt kopplad till EU:s Gröna giv. I EU-kommissionens bioekonomistrategi från 2018 betonas vikten av att Europa hittar nya och innovativa vägar för att tillhandahålla livsmedel. Initiativ med koppling till livsmedelssektorn är även en del av den Gröna given, där det främsta initiativet är jord-till-bordstrategin. Livsmedelssektorn berörs dock av allt från policy inom forskning och innovation, kompetens och utbildningsfrågor, cirkulär ekonomi, biologisk mångfald och jordbruk. Vi kan därmed vänta oss nya initiativ för att främja lokala/regionala livsmedelssystem under de närmsta åren.

Vad gäller forskning och innovation väntas fortsatta satsningar i kommande programperiod via Horisont Europa, men även via andra program. Som en av ledarna för nätverkets ERRIN:s arbetsgrupp för bioekonomi har Brysselkontoret goda möjligheter att koppla samman innovativa insatser och kluster med kompetenser i andra europeiska regioner.

Mot bakgrund av EU:s initiativ och medlemmarnas prioriteringar under 2021–2022, bedömer vi att bevakning och aktivitet bör fokuseras på följande områden:

1.5.1 Aktuellt

EU-kommissionens insatser och investeringar i bioekonomi ökar. Det innebär ytterligare möjligheter för Småland-Blekinge-Halland och det är således relevant att våra medlemmar fortsätter sitt europeiska engagemang och påverkansarbete inom bioekonomi.

Skoglig bioekonomi

Småland-Blekinge-Halland har utifrån egna regionala styrkor och kompetenser goda möjligheter att medverka i strategiska samarbeten, öka tillgången till utvecklingsmedel och påverka policy med bäring på skoglig bioekonomi. För närvarande arbetar vi särskilt utifrån vårt skogsbruk och styrkor kopplat till byggande i trä. Här ser vi även ett intresse för vår kompetens från både EU-kommissionen och andra regioner. Den översyn av EU:s klimat och energilagstiftning, samt utveckling av en ny EU-skogsstrategi och EU:s taxonomi för hållbar finansiering, innebär hot eller möjligheter för våra regioner. Det är särskilt angeläget att bevaka definitioner och krav för hållbart skogsbruk samt synen på skogens och bioenergens roll i klimatomställningen. Bevarandet av skog för att främja biologisk mångfald och öka klodioxidsänkan ställs ibland emot möjligheten att nyttja av skogens resurser till biobaserade produkter och energi.

Synen på trä är mer positiv inom byggande, där organiska material särskilt lyfts. Just nu pågår utvecklingen av EU:s initiativet ett nytt europeiskt Bauhaus som ska bidra till hållbara, vackra, och inkluderande livsmiljöer. Det finns flera intressanta möjligheter för aktörer i våra regioner att delta i initiativet och i vissa fall även söka finansiering.

Oavsett om det gäller påverkansarbete eller innovationssamarbete finns det mycket att vinna på samverkan med andra aktörer i såväl Bryssel som på hemmaplan. Brysselkontoret är en av ledarna för ERRIN:s arbetsgrupp för bioekonomi, vilket ger oss möjligheter att synas och sätta agendan i Bryssel.

Livsmedel

I maj 2020 presenterade EU-kommissionen en ny omfattande livsmedelsstrategi, *från jord till bord* (farm-to-fork). I strategin fastställs konkreta mål för att omvandla EU:s livsmedelssystem. Den regionala nivån uppmärksammas då lokala/regionala livsmedelssystem är väsentliga för att uppnå målen om ökad hållbarhet, konkurrenskraft och hälsa. Även frågor som berör rurala områdens tillgång till bredband och kompetens nämns i strategin, då dessa anses grundläggande för utveckling. Även gällande dessa aspekter kan det komma initiativ av intresse för SBHSS inom de närmsta åren. Då livsmedel är en fråga med stort intresse från andra europeiska regioner, finns det goda möjligheter att samarbeta med andra och nyttja SBHSS ledarskap i ERRIN:s arbetsgrupp för bioekonomi och ERIAFF:s arbetsgrupp för växtbaserade proteiner.

Cirkulär ekonomi

Cirkulär ekonomi har en stark roll i EU:s policy och det hörs allt tydligare krav om att även bioekonomin ska sträva mot att vara cirkulär. Med den Gröna given presenterade EU sin andra handlingsplan för cirkulär ekonomi, som innehåller en rad lagstiftande och icke-lagstiftande åtgärder, såsom en strategi för hållbar byggd miljö, och krav gällande andelen grön upphandling i det offentliga. Den nyligen presenterade renoveringsvågen kan gynna aktörer i vårt regionala innovationssystem på många sätt. Det finns även goda förutsättningar att samverka med andra regioner på detta tema.

Viktiga frågor

- Synen på skogen och bioenergens roll för att nå klimatmål
- Utvecklingen av ett nytt europeiskt Bauhaus för hållbar byggd miljö
- Nyttjade av möjligheter inom Horisont Europa, särskilt de riktade till regioner
- Tillvarata samarbetsmöjligheter utifrån smart specialisering inom bioekonomiska sektorer

2. Övriga ärenden

2.1 Klimatanpassning

EU:s nya klimatanpassningsstrategi har fyra övergripande mål som tillsammans ska bidra till att EU 2050 ska vara klimatneutralt och motståndskraftig mot klimatförändringar:

- smartare anpassning och utökad kunskap om klimatförändringar
- systematisk anpassning och integrering av klimatperspektiv i beslutsfattande på olika politiska nivåer
- snabbare anpassning
- utökad internationellt samarbete

Särskilt intressant för den regionala nivån är EU-kommissionen planer på att sluta klimatpakter med europeiska regioner (inom ramen för forsknings- och innovationsprogrammet Horisont Europa och dess programdel missions för klimatanpassning). Även om det bara är tidiga tankarna om klimatpakter från EU-kommissionens sida, kan det vara viktigt att SBHSS medlemmar tar höjd och planerar för en klimatpakt förutsatt att det finns en politisk vilja. I ett tidigt planeringsstadium finns det möjligheter att forma betydelsen och innehållet av klimatpakten. Troligen kommer regioner kunna välja inriktning (typ av klimatåtgärd) som man genom klimatpakten åtar sig att leverera på och därigenom få tillgång till europeisk finansiering.

2.2 Coronas effekter på EU:s arbete

Eftersom Coronaviruset förutses fortsätta påverka vårt samhälle, kan inte ytterligare insatser från EU uteslutas. Man bör dock beakta att hälsofrågor är en nationell kompetens. EU:s respons har hittills fokuserat på ekonomiska stödpaket, förenklade regler för statsstöd och koordination av medlemsstaternas åtgärder för att hindra smittspridningen samt framtagande av en plattform för informationsutbyte. Framöver påverkas vi genom att vi troligen kan ta del av med från EU:s Coronarelaterade stödpaket, Next Generation EU. Härutöver knyts viss EU-finansiering till att dra lärdomar av pandemin inför framtiden. Som konsekvens av EU:s arbete med ökad samhällelig motståndskraft, finns även tankar om ökad självförsörjningsgrad, vilket i längden skulle kunna påverka den globala handeln.

2.3 Digitalisering

EU-kommissionen har utnämnt åren fram till 2030 som EU:s digitala decennium. Genom EU:s digitala kompass (digital strategi fram till 2030) sätter kommissionen riktningen för insatser för att främja samhällets digitalisering. EU:s digitala kompass prioriterar den digitala omställningen inom industrin och näringslivet med fokus på digital innovation, digitala kompetenser och utvecklad digital infrastruktur. Även om det finns lagstiftning inom det digitala området (till exempel frågor om datahantering) är det framför allt EU:s roll som finansiär för digitala investeringar som är närmast till hands för ett resultatriktat regionalt Brysselarbete. EU stöttar digitalisering på olika sätt genom sektorsprogram som Digitala Europa (Digital innovation, kompetens), Fonden för ett sammanlänkat Europa (CEF, digital infrastruktur), Erasmus+ (Digital kompetens) och Horisont Europa (forskning och innovation). Den regionala nivån, och regionala innovationsmiljöer, ges därmed möjligheten att delta i nya programdelar och interregionala samarbeten anpassat efter regionens behov, kapacitet och ambition. Policyarbete inom området kan därmed riktas mot att påverka programutlysningar efter regionens intresse och Brysselarenan är en samlingsplats för att identifiera europeiska projekt- och samarbetspartners.